

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФИИ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
FACULTY OF GEOGRAPHY AND ENVIRONMENTAL SCIENCES

1150 жыл

Әл-Фарабидің мерейтойы

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты студенттер мен жас ғалымдардың
халықаралық ғылыми конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 6-9 сәуір 2020 жыл

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 6-9 апреля 2020 года

MATERIALS

International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, April 6-9, 2020

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФИИ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
FACULTY OF GEOGRAPHY AND ENVIRONMENTAL SCIENCES

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 6-9 сәуір 2020 жыл

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции студентов и молодых учёных

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 6-9 апреля 2020 года

MATERIALS

International Scientific Conference of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, April 6-9, 2020

Ответственные секретари:

*Моминов С.А.
Сатиева А.Ж.
Акынбеков А.К.
Джангулова Г.К.
Екейбаева Д.П.
Калдыбаева С.Т.
Оракова Г.О.
Оспанова М.С.
Сарыбаев Е.С.*

Материалы международной научной конференции студентов и молодых учёных «Фараби әлемі». Алматы, Казахстан, 6-9 апреля 2020 г. – Алматы: Қазак университеті, 2020. – 338 стр.

ISBN 978-601-04-4485-0

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ/CONTENT

ГЕОГРАФИЯ, ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ ЖӘНЕ КАДАСТРДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ СЕКЦИЯСЫ СЕКЦИЯ АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ГЕОГРАФИИ, ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВА И КАДАСТРА SECTION ACTUAL ISSUES OF GEOGRAPHY, LAND MANAGEMENT AND CADASTRE

ГЕОГРАФИЯ ГЕОГРАФИЯ GEOGRAPHY

<i>Бекмухамбетов С.Д.</i> Солтүстік Қазақ жазығы көлдер жүйесінің қалыптасу ерекшеліктері.-----	12
<i>Бекшоина Г.Т.</i> Қазақстан аумағындағы қауіпті геодинамикалық үдерістер.-----	13
<i>Жұматаева Ж.М.</i> Қазақстан Республикасындағы құбыр көлігінің дамуы мен экономикалық-географиялық мәселелері.-----	14
<i>Kadylbekov M.K.</i> Influence of Aktogay mining and processing complex on socio-economic development of Ayagoz district. -----	17
<i>Ковбащин Д.И.</i> Различия в природных и социально-экономических факторах хозяйствования индивидуальных и кооперативных фермерских хозяйств в Акмолинской области (Республика Казахстан).-----	21
<i>Өмірзақ Н.</i> Алматы қаласының геоэкологиялық мәселелерінің қазіргі жағдайы.-----	22
<i>Рашиева А.С.</i> Арыс қаласының жарылыстан кейінгі жағдайын жақсарту. -----	23
<i>Смагулов Е.Н.</i> Современное состояние и перспективы развития сельскохозяйственного землепользования в Акмолинской области.--	24
<i>Сиражитдинова М.К.</i> Использование космоснимков для решения проблем АПК Жананаркинского района Карагандинской области. -----	25
<i>Тынышжанов С.К.</i> Жерді арақашықтықтан зерделеу мәліметтері негізінде жер беті пішінінің деформациялауын зерттеу (Орлов кен орны мысалында).-----	26

ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ ЖӘНЕ КАДАСТР ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО И КАДАСТР LAND MANAGEMENT AND CADASTRE

<i>Бақтыгерей Н.</i> Жамбыл облысы Меркі ауданының ауыл шаруашылық алқаптарын агрохимиялық тұрғыдан зерттеу.-----	29
<i>Касымғалиев С.К.</i> Жердің агроэкологиялық мониторингі және топырақтың құнарлылығын басқару (Б.Қ.О. мысалында).-----	31
<i>Өмірзақ А.Қ.</i> Қазақстан Республикасында жер мониторингін жүргізу.-----	35

ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИЯНЫҢ ЗАМАНАУИ МӘСЕЛЕЛЕРІ СЕКЦИЯСЫ СЕКЦИЯ СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ГИДРОМЕТЕОРОЛОГИИ SECTION MODERN PROBLEMS OF HYDROMETEOROLOGY

ГИДРОЛОГИЯ ГИДРОЛОГИЯ HYDROLOGY

<i>Абдырахманова Ж.А.</i> Балқаш көлінің минерализациясына болжам жасау.-----	39
--	----

смежной отраслью для всей экономики. Данный анализ является оценочным и требует дальнейшего исследование, в котором будет производиться расширенный анализ для уточнения результатов за больший период.[7]

Литература

1. Джусупова Д.Б. Актуальные экологические проблемы водных экосистем Казахстана/Багыткалиева Г.С., Нурлыбай А.Н., Раева М.М.//COLLOQUIUM-JOURNAL-2019-1-2(25)-С.14-16
2. Ахмедсафин У.М. Принципы гидрогеологического районирования Казахстана // Гидрогеологическое районирование и региональная оценка ресурсов подземных вод Казахстана. Алматы: 1964г., 6-14 с
3. Водные ресурсы Казахстана в новом тысячелетии, ПРООН, Казахстан, №UNDPKAZ 07 Алматы 2004 г., 132 с
4. Национальный доклад о состоянии окружающей среды и об использовании природных ресурсов Республики Казахстан за 2017 год. Астана, 2018. – 465 с.
5. Достай Ж.Д., Турсунов А.А. Водные ресурсы республики Казахстан и их экологическое состояние
6. Кеншимов А.К., Ибатуллин С.Р., Заурбек А.К. Проблемы использования водных ресурсов в республике Казахстан. Водное хозяйство Казахстана №4(8) 2005г.
7. Тажибаев Л.Е. Основы водоснабжения и обводнения сельскохозяйственных регионов Казахстана, Алматы: Кайнар, 1969г., 299с
8. Тюменев С.Д. Водные ресурсы и водообеспеченность территории Казахстана. Алматы: 2008г., 164 с

ӨЗЕНДЕРДІҢ СУ ҚОРЫН АНЫҚТАУ, ЖАЙЫҚ-КАСПИЙ АЛАБЫНЫҢ ОҢТҮСТІК ӨЗЕНДЕРІ МЫСАЛЫНДА

Жұмабек А.Ғ.

ғ.ғ.д. профессор, Давлетғалиев С.К. жетекшілігімен

ал-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

e-mail: jumabek.akmaral@mail.ru

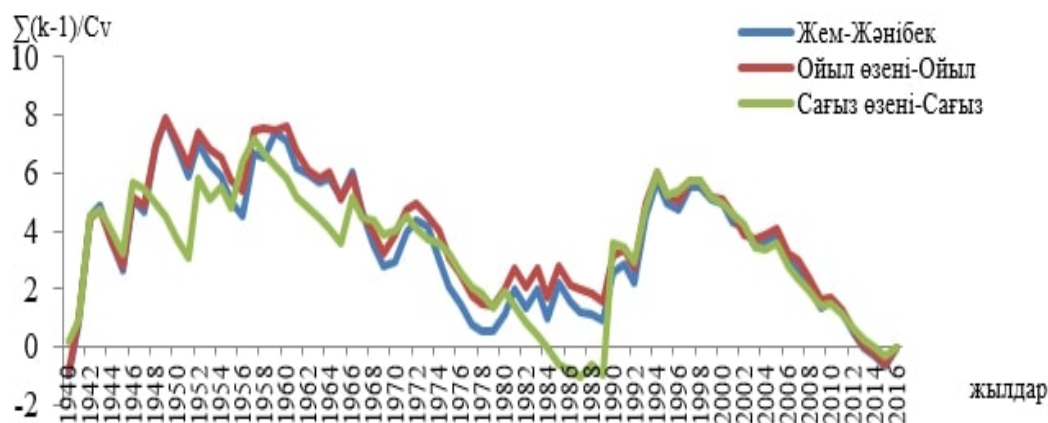
Сумен қамтамасыз ету Қазақстанда негізгі мәселелердің бірі және жалпы алғанда, ел су ресурстарының ұлттық тапшылығын бастан кешпесе де, елеулі өңірлік тапшылық байқалады. Су құнды және тапшы табиғи ресурс, ал су ресурстарын пайдалануды дұрыс, уақытылы және жан-жақты бағалау гидрологиялық есептеулердің негізгі бағыттарының бірі.

Түйін сөздер: ағындының статистикалық сипаттамалары, қамтамасыздық қисығы, орташа жылдық ағынды, су қоры, регрессия теңдеуі.

Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің ағынды сипаттамаларын зерттеу, ең алдымен, тұрғындардың тұрмыс-тіршілігі үшін үлкен маңызға ие. Жылдық ағындының нақты сипаттамаларын есептеу су қорының тұрғындардың тұрмыс тіршілігі үшін, рационалды пайдалануы үшін су шаруашылық есептемелеріндегі негізгі қызметтердің бірі. Сол себепті Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің жылдық ағындысының сипаттамаларын есептеу, су ресурстарын пайдаланудағы тиімділікті арттыруға үлес қосады. Қарастырылып отырған Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендеріне – Ойыл, Сағыз және Жем өзендері жатады.

Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендері бойында 18 гидробекет орналасқан, олардың ішінде қазіргі кезде көпжылдық бақылау жүргізіп отыратын 5 бекет жұмыс жасауда. Алаптағы ең алғаш бекет Темір өзені – Ленинский тұстамасында 1932 жылы ашылды. Алаптағы бекеттерінің бақылау мәліметтерінің ұзақтығы әрқалай. Бақылау қатары барынша ұзақ бекет Темір – Ленинский бекеті, ондағы бақыланған жылдар саны 75 жылды құрайды. Алапта сонымен қатар, 2000 жылдардың басында ашылған бекеттерде кездеседі.

Айырымдық интеграл қисығы бойынша суы мол және суы аз жылдардың алмасуымен сипатталатын 1940-2016 жылдар аралығы Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендері бойынша есептік кезең ретінде таңдалып алынды (сурет 1).

1-сурет – Жем, Ойыл, Сағыз өзендерінің бекеттері бойынша біріккен айырым интеграл қисықтары (1940-2016 жж.)

Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің ағыны 1974 ж. бастап су қоймаларының салынуы және өзен суының әр түрлі шаруашылық қажеттіліктеріне қарқынды алынуы нәтижесінде бұрмаланған болып есептелінеді. Сондықтан жылдық ағын сипаттамалары әр түрлі кезеңде – 1940...1974 жж. нақты бақылау деректері, 1940...2016 жж. көпжылдық бақылау кезеңі, сонымен қатар соңғы қырық бір жыл 1975...2016 жж. бойынша анықталды.

Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің су қорын бағалау үшін өзендердегі төмен орналасқан тұстамалар алынды, яғни Жем өзенінде – Жәнібек бекеті, Ойыл өзенінде – Ойыл және Ащыойыл бекеттері және Сағыз өзенінде – Сағыз бекеті таңдап алынды. Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің су қоры 1940...2016 жж., 1975...2016 жж. үшін есептелінді (кесте 1).

**Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің
су қорының сипаттамалары (млн. м³)**

№	Өзен-бекет	Орташа жылдық ағын	
		1974-2016 жж.	1940-2016 жж.
1	Ойыл өз. – Ойыл	236	309
		252	274
2	Ойыл өз. – Ащыойыл	31	36
		31	35
3	Сағыз өз.–Сағыз	35	41
		35	40
4	Жем өз.– Жәнібек	361	393
		373	400

Ойыл, Жем, Сағыз өзендерінің көпжылдық кезеңдегі табиғи су ресурстарының бақыланған су ресурстарынан айтарлықтай айырмашылығы көрінбеген, 1940-2016 жж. кезеңдегі табиғи ресурстардың мәні бақыланған мәліметтердің мәнінен 30 млн.м³-ке азайған. Оңтүстік өзендер алабының су ресурстарының негізгі үлесі Жем (50%) және Ойыл (44%) өзендеріне тиесілі. Қалған бөлікті Сағыз (6%) өзенінің су ресурстары құрайды.

Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің су қоры 1940-2007 жж. үшін География институтында С.К. Давлетғалиев қатысуымен есептелінген. Соңғы 9 жылды ескеріп талдау және мәліметтерді жаңарту мақсатында 1940-2016 жылдардағы су қоры анықталды. Есептеу нәтижелері бойынша соңғы 9 жылмен салыстырғанда су ресурстарының азайғаны байқалады. Жайық-Каспий алабының оңтүстік өзендерінің жалпы су қоры көпжылдық кезең үшін (1940-2007 жж.) – 788 млн.м³, 1974...2007 жж. – 669 млн.м³- ке тең болған. Ал 1940-2016 жж. бойынша су қоры 779 млн.м³ және 1974...2016 жж. – 663 млн.м³-ті құрады. Су қоры 1940-2007 жылдармен салыстырғанда 0,8-0,75%-ке (сәйкесінше 2 кезең үшін) азайғандығын көрсетті.

Соңғы онжылдықта Қазақстан аумағында зерттеу алабында су қорының азаюын алаптағы су нысандарына климаттың өзгерісінің ықпалымен, су шаруашылық мақсатта суды пайдаланудың артуымен түсіндіруге болады.